

MINISTER EDUKACJI I NAUKI

Warszawa, 18 lutego 2021 r.

DKO-WOKO.400.6.2021.AAK

Sz. P.
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw
Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

uprzejmie informuję, że zgodnie ze znowelizowanym rozporządzeniem¹ od 15 lutego 2021 r. do 28 lutego 2021 r. kontynuowane będą ograniczenia funkcjonowania szkół podstawowych w zakresie klas IV–VIII, szkół ponadpodstawowych, placówek kształcenia ustawicznego i centrów kształcenia zawodowego. Ograniczenie to polega na prowadzeniu zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego ustalonego przez dyrektora sposobu realizowania zajęć.

Nauka w klasach I–III szkoły podstawowej od 18 stycznia br. odbywa się stacjonarnie. Zdaniem m.in. ekspertów wchodzących w skład Rady Konsultacyjnej do spraw Bezpieczeństwa w Edukacji ryzyko transmisji wirusa wśród dzieci nie jest aż tak duże, jak szkody nieprzebywania dzieci w grupie rówieśniczej w szkole. Nauka zdalna w tej grupie wiekowej jest najmniej efektywna i dodatkowo uciążliwa dla rodziców dzieci najmłodszych. Dlatego też dzieci w wieku przedszkolnym oraz dzieci w edukacji wczesnoszkolnej korzystają z edukacji stacjonarnej. Jednocześnie, aby ułatwić zapewnienie bezpieczeństwa uczniom

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 12 lutego 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. 2021 r. poz. 283).

i nauczycielom szkół podstawowych, wydane zostały wytyczne MEiN, MZ i GIS w sprawie reżimu sanitarnego dla klas I–III².

Dyrektor szkoły może zorganizować zajęcia w szkole lub umożliwić uczniowi realizację zajęć zdalnych w szkole – w przypadku szkół podstawowych ogólnodostępnych i integracyjnych z uwagi na brak możliwości realizowania zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość nie mogą realizować tych zajęć w miejscu zamieszkania. W przypadku uczniów niepełnosprawnych dyrektor szkoły ma obowiązek zorganizowania zajęć na terenie szkoły³.

Odnosząc się do uwag dotyczących organizacji kształcenia na odległość należy przede wszystkim zauważyć, że przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19⁴ nie ustalają ogólnie jednolitych zasad organizacji kształcenia na odległość. Sposób realizacji zajęć w tym trybie pozostawiają decyzji dyrektora szkoły.

Nauczanie na odległość powinno być dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów, a także możliwości szkoły. Dyrektor szkoły, organizując kształcenie na odległość, musi uwzględnić m.in.: równomierne obciążenie uczniów w poszczególnych dniach tygodnia, zróżnicowanie zajęć w każdym dniu, możliwości psychofizyczne uczniów podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia, łączenie przemienne kształcenia z użyciem monitorów ekranowych i bez ich użycia czy też konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wynikającego ze specyfiki realizowanych zajęć⁵.

Dodatkowo, w okresie ograniczenia funkcjonowania jednostki systemu oświaty nadzorowi pedagogicznemu, sprawowanemu przez właściwe organy (właściwy terytorialnie kurator oświaty), podlega w szczególności organizacja zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć oraz stopień obciążenia uczniów realizacją zleconych zadań. Organ prowadzący wspomaga jednostki systemu oświaty w organizacji zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć⁶.

² <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wytyczne-sanitarne-dla-klas-1-3>

³ § 2 ust. 3f i 3fa rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 12 sierpnia 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19

⁴ Dz.U. poz. 493, z późn. zm.

⁵ § 1 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19 (Dz.U. poz. 493, z późn. zm.).

⁶ § 6 ust. 1-2 cyt. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r.

Odpowiadając na pytanie o kształcenie hybrydowe wyjaśniam, że tzw. nauczanie mieszane (hybrydowe) było możliwe przed objęciem całej Polski obostrzeniami strefy czerwonej (przed 24 października 2020 r.). Dyrektor mógł zawiesić zajęcia grupy, grupy wychowawczej, oddziału, klasy, etapu edukacyjnego lub całej szkoły lub placówki, w zakresie wszystkich lub poszczególnych zajęć i prowadzić kształcenie na odległość (zdalne). Zależało to od sytuacji epidemicznej na danym terenie, w danej szkole czy placówce. Zatem zajęcia mogły być prowadzone częściowo zdalnie, częściowo stacjonarnie – o szczegółowych rozwiązaniach i organizacji nauczania hybrydowego decydował dyrektor danej szkoły. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 23 października 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19⁷ wprowadziło ograniczenie funkcjonowanie publicznych i niepublicznych: szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży w zakresie dotyczącym klas IV-VIII oraz szkół podstawowych dla dorosłych, szkół ponadpodstawowych oraz placówek kształcenia ustawicznego i centrów kształcenia zawodowego.

Warto podkreślić, że kształcenie na odległość, choć nie jest rozwiązaniem idealnym, pozwoliło zachować ciągłość i bezpieczeństwo procesu kształcenia w dobie pandemii. Nie znajduje uzasadnienia argument o niekonstytucyjności takiego rozwiązania czy też naruszenia podstawowych praw obywatelskich określonych grup społecznych. Art. 70 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18. roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa⁸. Zgodnie z tak sformułowanym przepisem zarówno powołanie systemu oświaty, jak i jego ewentualna zmiana (np. formy kształcenia) pozostaje w całości w granicach upoważnienia, jakie Konstytucja RP przypisuje ustawodawcy (kwestie określa ustawa zwykła). Konstytucyjne upoważnienie do uregulowania szczegółowego sposobu wykonywania obowiązku szkolnego w tym trybie jest głęboko uzasadnione koniecznością stałego dostosowywania systemu kształcenia do zmieniających się wyzwań cywilizacyjnych, potrzeb i oczekiwań rodziców i uczniów, możliwości ekonomicznych państwa i innych złożonych uwarunkowań. Konstytucyjne upoważnienie władzy ustawodawczej do regulowania sposobu realizacji obowiązku szkolnego ma zatem zastosowanie także w przypadku, gdy istnieje realne zagrożenie zdrowia i życia obywateli w sytuacji epidemicznej.

Powagę i znaczenie powyższej przesłanki potwierdza bezwzględnie wiążący władze publiczne art. 68 ust. 4 Konstytucji RP. Zgodnie z regułą wyrażoną tym przepisem władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych. Przepis nakłada zatem na administrację rządową i samorządową (będącymi wyodrębnionymi podmiotami jednej i tej samej

⁷ Dz.U. z 2020 r. poz. 1830.

⁸ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

władzy publicznej) nieodwoływalne obowiązki w zakresie przeciwdziałania epidemii.

Kwestie kontroli spełniania obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego/nauki, również w kontekście wprowadzanego stanu epidemii i zawieszania kształcenia stacjonarnego w szkołach, były obszernie omówione w poprzednich dwóch pismach kierowanych do Pana Ministra⁹. Podtrzymuję zatem poprzednie wyjaśnienia: kontrolę spełniania obowiązków edukacyjnych ustawa nakłada na dwa podmioty: dyrektora szkoły i gminę. Wskazane podmioty są zobowiązane do kontroli czynności wykonywanych przez rodziców dzieci, o których mowa w przepisach dotyczących obowiązków rodzicielskich¹⁰. Mają one także obowiązek współdziałać z rodzicami w zakresie dotyczącym zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć oraz zapewnienia warunków nauki dziecku spełniającego obowiązek szkolny/nauki poza szkoła na podstawie art. 37 ustawy – Prawo oświatowe¹¹.

Należy zaznaczyć, że w kontekście obecnej sytuacji i niemającego precedensu w najnowszej historii stanu epidemii wprowadzonego na terenie całego kraju, wszelkie decyzje dotyczące funkcjonowania szkół i placówek podejmowane są zgodnie z rekomendacjami służb medycznych i sanitarnych, które dysponują wiedzą i niepodważalnym doświadczeniem jako instytucje merytoryczne w zakresie zwalczania zakażeń, rozprzestrzeniania się epidemii i ochrony zdrowia. Jednocześnie zapewniam Pana Ministra, że zależy nam na tym, aby jak najszybciej uczniowie mogli wrócić do szkół, teraz dzieci z najmłodszych klas, dla których nauka zdalna jest najtrudniejsza, a następnie ósmoklasiści i maturzyści oraz najstarsze roczniki szkół kształcących w zawodzie, którzy mają przed sobą egzaminy.

Jednocześnie wyjaśniam, że Ministerstwo Edukacji i Nauki podejmuje liczne działania służące ograniczeniu negatywnego wpływu pandemii i wynikających z niej obostrzeń w życiu społecznym na kondycję psychiczną uczniów oraz ich rodziców/opiekunów i nauczycieli.

Zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej są jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Zapewnienie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, adekwatnej do rozpoznanych potrzeb, należy do kompetencji dyrektora jednostki systemu oświaty, który w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m.in. dotyczące zatrudnienia nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych, ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania

⁹ Pisma nr DKO-WOK.4031.25.2020 z 26 maja 2020 r. (odpowiedź na pismo nr VII.7037.45.2020.AT z 15 maja 2020 r.) oraz z 29 czerwca 2020 r. (odpowiedź na pismo nr VII.7037.45.2020.AT z 8 czerwca 2020 r.).

¹⁰ Art. 40 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy – Prawo oświatowe,

¹¹ Art. 40 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 ustawy – Prawo oświatowe.

oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane z danym uczniem.

Dyrektorzy szkół, pedagodzy, psycholodzy współpracują również z lokalnymi ośrodkami pomocy społecznej, samorządem lokalnym, fundacjami i stowarzyszeniami w celu udzielenia pomocy w rozwiązywaniu problemów materialnych, rodzinnych np.: w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zapewnienia właściwej opieki dzieciom i objęcia ich bezpłatnym dożywianiem poprzez możliwość dostarczenia ciepłego posiłku lub przyznanego ekwiwalentu. Udostępniają też numery telefonów w celu kontaktu do instytucji świadczących usługi zdalnie, w tym telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży, telefonu zaufania dla osób dorosłych w kryzysie emocjonalnym lub policyjnego telefon zaufania ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W każdej sytuacji wymagającej wsparcia, interwencji specjalistów, dyrektor szkoły, nauczyciele jak również rodzice/opiekunowie ucznia mogą zwrócić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej o objęcie dziecka odpowiednim do jego potrzeb wsparciem. Poradnia psychologiczno-pedagogiczna realizuje także działania wspomagające wychowawczą i edukacyjną funkcję szkoły i placówki, polegające m. in. na udzielaniu nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych lub specjalistom pomocy w rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb uczniów i rozwiązywaniu problemów. Podczas dyżurów pełnionych telefonicznie i on-line specjaliści poradni rozmawiają z uczniami nie tylko o sytuacjach czy trudnościach typowo szkolnych, ale również o sposobach radzenia sobie z lękiem i stresem związanym z zagrożeniem pandemią.

W czasie ferii zimowych (styczeń 2021 r.) Ministerstwo Edukacji i Nauki zwróciło się z prośbą do dyrektorów publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych o podjęcie wzmoczonych działań w zakresie zapewnienia dzieciom i młodzieży różnorodnych form wsparcia dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym zapewnienie możliwości skorzystania z infolinii. Po zakończeniu ferii zimowych kuratoria oświaty przeprowadziły badanie ankietowe wszystkich publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych mające na celu pozyskanie informacji na temat form wsparcia oferowanego uczniom i ich rodzicom.

W poradniku przygotowanym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej adresowanym do nauczycieli, dyrektorów, uczniów i rodziców, można znaleźć informacje w zakresie korzystania z narzędzi do zdalnej pracy z uczniami oraz w jaki sposób organizować kształcenie na odległość. W materiale znajdują się również informacje dotyczące bezpiecznej pracy z komputerem i w internecie oraz wskazówki na temat e-narzędzi i e-materiałów do wykorzystania w pracy zdalnej z uczniami. Szkoły i placówki, zapewniając uczniom dostęp do internetu, są zobowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

Ministerstwo Edukacji i Nauki, w odpowiedzi na problemy dotyczące negatywnego wpływu edukacji zdalnej na dzieci i młodzież, podejmuje również działania za pośrednictwem Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE) . ORE do grudnia 2020 r. zrealizował różnorodne formy doskonalenia kierowane do pracowników systemu edukacji, tj. pracowników młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapeutycznych, placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz specjalistów i nauczycieli szkół ogólnodostępnych. Różnorodność oferty (np. e-learning, webinaria, szkolenia online, konferencje) dała zainteresowanym większą możliwość udziału i skorzystało z niej prawie 5 000 osób.

W trosce o zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży Ministerstwo Edukacji i Nauki zleciło przygotowanie raportu dla systemu edukacji oraz sformułowanie rekomendacji, które stałyby się drogowskazem szkół, poradni i organów nadzoru pedagogicznego, a których wdrożenie prowadziłyby do ograniczenia szkodliwych skutków epidemii w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Raport będzie gotowy w marcu br.

Szkoły na bieżąco reagują na potrzeby uczniów i pojawiające się problemy. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w formie zdalnej, przy użyciu odpowiednich narzędzi. Na stronach internetowych, w dziennikach elektronicznych zamieszczane są informacje dotyczące terminów i godzin konsultacji. Psychologowie i pedagodzy udzielają porad, udostępniają materiały. Oferta pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest na bieżąco dostosowywana do potrzeb uczniów i ich rodziców. Na stronach internetowych szkół publikowane są także informacje dotyczące m.in. wsparcia, jakiego rodzice mogą udzielić dzieciom w domu, sposobu spędzania czasu wolnego.

W sytuacjach trudnych i kryzysowych zarówno młodzież, jak i ich rodzice mogą skorzystać z konsultacji psychologa lub psychoterapeuty kontaktując się z nimi poprzez bezpłatną, całodobową infolinię pod numerem 800 080 222. Pod tym numerem konsultanci odpowiadają na pytania, doradzają, co można zrobić w przedstawionej sytuacji, przedstawiają ofertę pomocy. Na stronie www.liniadzieciom.pl istnieje możliwość przekazania informacji mailowo lub rozmowy na czacie ze specjalistą.

Równolegle nauczanie na odległość dostosowywane jest do indywidualnych potrzeb uczniów, a także możliwości szkoły. Dyrektor szkoły organizując kształcenie na odległość ma obowiązek równomiernego obciążenia uczniów w poszczególnych dniach tygodnia, zróżnicowania zajęć w każdym dniu, uwzględniać możliwości psychofizyczne uczniów do podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia, łączenie przemienne kształcenia z użyciem monitorów ekranowych i bez ich użycia czy też konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wynikającego ze specyfiki realizowanych zajęć.

Ministerstwo Edukacji i Nauki współpracuje z organizacjami pozarządowymi, z którymi w ramach Narodowego Programu Zdrowia zleciło realizację zadania publicznego z zakresu rozwoju kompetencji psychospołecznych oraz inne formy wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz ich rodziców. Oferta przedstawia się następująco:

1. Fundacja Instytut Edukacji Pozytywnej oferuje:
 - 1) konsultacje on-line z psychologiem, doradcą zawodowym, pedagogiem, specjalistą nowych technologii, mediatorem, trenerem NVC na stronie: <https://instytutep.pl/>.¹²
 - 2) otwarte mini kursy dla młodzieży od 13 r.ż. z zakresu mediacji i rozwiązywania konfliktów oraz z zakresu Komunikacji bez przemocy dla rodziców dostępne po zalogowaniu na interaktywnej platformie e-learningowej pod adresem: <https://nvcwszkole.pl/>;
 - 3) szkolenia on-line, e-booki dla każdego przedziału wiekowego, materiały, prezentacje multimedialne, aplikacja "Dziennik wdzięczności" i wiele innych materiałów on-line z zakresu wspierania dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży zarówno dla nich samych, jak i ich rodziców dostępne są na stronie: <https://myslepozytywnie.pl/>.
2. Fundacja Drabina Rozwoju zaprasza¹³ młodzież do udziału w sieci wsparcia rówieśniczego w zakresie wzmacniania i ochrony zdrowia psychicznego w środowisku szkolnym.
3. Stowarzyszeniu Epsilon Plus przygotowało projekt „My_Rodzice”¹⁴. Istotą projektu jest wsparcie rodziców w wychowaniu dzieci i podpowiadanie, jak dbać o jakość relacji z dzieckiem i wzmacniać więzi rodzinne, by w konsekwencji chronić dzieci przed zagrożeniami społecznymi i poprawić ich samopoczucie w dobie pandemii. Projekt zawiera 29 krótkich materiałów filmowych, wywiadów ze specjalistami, w tym z psychoterapeutami.

Wszyscy nauczyciele, w tym akademicy, zostali zakwalifikowani do szczepień przeciwko COVID-19 w I etapie. Dzięki staraniom Ministerstwa Edukacji i Nauki rząd podjął decyzję, że już od 12 lutego 2021 r. rozpoczęły się szczepienia nauczycieli przeciw COVID-19. W pierwszej grupie, w ramach etapu I, rejestrowano nauczycieli pracujących stacjonarnie ze wskazaniem na realizację podstawy programowej i zajęć obowiązkowych. Obecnie, już od 15 lutego br. proces rejestracji obejmuje także pozostałych nauczycieli. Na szczepienie mogą zarejestrować się nauczyciele wszystkich szkół i placówek do 65. roku życia, w tym również ci, którzy nie zgłosili się na szczepienie w pierwszej

¹² W dolnym prawym rogu po napisaniu w dymku "Bezpłatne konsultacje on-line", w wiadomości należy podać adres mail, na który odezwie się specjalista.

¹³ Dla młodzieży przygotowano aplikację OdyseJA do bezpłatnego pobrania w sklepie Google Play dla urządzeń z systemem android lub ze strony www.centrumnatura.org. Fabuła aplikacji odbywa się w przestrzeni kosmicznej. Użytkownik przechodzi przez 4 planety: planetę rozwijania kompetencji społecznych; planetę podnoszenia samooceny i wiary we własne siły, wartości i cele; planetę radzenia sobie ze stresem; planetę emocji. W aplikacji dostępne są zadania, które można rozwiązywać ze znajomymi.

¹⁴ Dostępny w serwisie:

YouTube: https://www.youtube.com/channel/UC2_65qRDrzTG8_6mZzmsjrg/videos
oraz na Facebook: https://www.facebook.com/Projekt-My_Rodzice-100950355225712

turze, a byli do tego uprawnieni. Szczegółowe informacje są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki¹⁵. Dzięki szczepieniom nauczycieli będzie możliwy powrót do szkół. To przyczyni się do przywrócenia normalnego działania edukacji w systemie stacjonarnym.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego nadmiernie rozbudowanej nierealistycznej podstawy programowej uprzejmie informuję, że zgodnie z przywołanym wyżej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. dyrektor szkoły ustala z nauczycielami potrzebę modyfikacji szkolnego zestawu programów nauczania oraz, w razie potrzeby, modyfikuje ten zestaw. Dyrektor szkoły może również, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, czasowo zmodyfikować tygodniowy rozkład zajęć w zakresie prowadzonych w jednostce systemu oświaty zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć¹⁶.

Szkoły mają zatem możliwość indywidualnego decydowania o ewentualnych zmianach zakresu treści nauczania do zrealizowania w poszczególnych klasach i dostosowania tego zakresu do ograniczeń, które wynikają ze specyfiki nauczania na odległość. Takim rozwiązaniom sprzyja konstrukcja podstawy programowej, w której treści nauczania (wymagania szczegółowe) z zakresu poszczególnych przedmiotów sformułowane są zasadniczo na zakończenie etapu kształcenia (nie poszczególnych klas).

W obecnym roku szkolnym Minister Edukacji i Nauki, biorąc pod uwagę wydłużający się okres nauki zdalnej, zdecydował o potrzebie ograniczenia zakresu wymagań egzaminacyjnych w stosunku do uczniów/absolwentów, którzy przystąpią w tym roku szkolnym odpowiednio do egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego.

Natomiast ewentualne zmiany w podstawie programowej muszą być rozważane z uwzględnieniem harmonogramu reformy programowej zapoczątkowanej 1 września 2017 r. w szkołach podstawowych i 1 września 2019 r. w szkołach ponadpodstawowych.

Szkoły i placówki oświatowe (z wyłączeniem klas I-III szkół podstawowych od 18 stycznia br.) realizują zadania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Kształcenie zdalne jest tylko jedną z jego form. Oznacza to, że umożliwiono także, tam gdzie jest to konieczne, realizowanie zadań dydaktyczno-wychowawczych w inny sposób, ustalony przez szkoły i placówki, w uzgodnieniu z organem prowadzącym, niekoniecznie wymagający korzystania z narzędzi umożliwiających prowadzenie zajęć w czasie rzeczywistym.

¹⁵ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/od-poniedzialku-zapisy-na-szczepienia-dla-wszystkich-nauczycieli-do-65-roku-zycia>.

¹⁶ § 1 ust. 1 pkt 5 i 6 cyt. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. (Dz.U. poz. 483, z późn. zm.).

Minister Edukacji i Nauki, zgodnie z kompetencjami, skupia się na rozwiązaniach systemowych dotyczących szkół i placówek oświatowych. Dzięki rozwiązaniom wprowadzonym rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19¹⁷, przewidującym m.in. obowiązek wspomaganie przez organ prowadzący jednostek systemu oświaty w organizacji zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć, sprzęt będący wyposażeniem szkoły może zostać użyty uczniowi lub nauczycielowi do realizacji zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć.

Należy pamiętać, że zgodnie z art. 10 pkt 1 ust. 5 ustawy – Prawo oświatowe¹⁸, organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność, a jednym z zadań organu prowadzącego szkołę jest wyposażanie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych. Niemniej, resort podejmuje działania wspierające organy prowadzące w doposażeniu szkół i placówek oświatowych w sprzęt, który na podstawie odrębnych przepisów, może być używany uczniom i nauczycielom.

Z realizowanych projektów pn. „Zdalna szkoła” i „Zdalna szkoła +” mogły skorzystać wszystkie szkoły, nie tylko prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Wystarczyło, że zgłosiły zapotrzebowanie na sprzęt do właściwego samorządu. Łącznie z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na te projekty przeznaczono kwotę 367 mln zł. Listy wszystkich Jednostek Samorządu Terytorialnego, których wnioski zostały dotychczas ocenione pozytywnie i które otrzymały grant wraz z informacją o wysokości przyznanej kwoty, są dostępne na stronie internetowej operatora projektów – Centrum Projektów Polska Cyfrowa¹⁹. Dane zbiorcze prezentują się następująco:

- 1) projekt „Zdalna szkoła” – w ramach którego wszystkie gminy oraz powiaty wskazane w dokumentacji konkursowej mogły wnioskować o sfinansowanie zakupu laptopów, tabletów oraz dostępu do internetu dla uczniów, którzy nie posiadają sprzętu umożliwiającego im realizację kształcenia na odległość.

W ramach 187 mln zł przeznaczonych na ten projekt, jednostki samorządu terytorialnego – powiaty i gminy mogły uzyskać od 35 tys. zł do 100 tys. zł. Wysokość dofinansowania zależała od tego, w której z kategorii (było łącznie 6 kategorii) znajdowała się gmina lub powiat. Głównym kryterium przydziału jednostek samorządu terytorialnego do poszczególnych kategorii była liczba uczniów w gminie lub powiecie.

¹⁷ Dz.U. 2020 poz. 493 ze zm.

¹⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378 oraz z 2021 r. poz. 4

<https://cppc.gov.pl/>

- 2) projekt „Zdalna szkoła+” – w ramach którego możliwe było uzyskanie dofinansowania na zakup sprzętu komputerowego umożliwiającego realizację zdalnych lekcji uczniom wykluczonym cyfrowo. W tej edycji jednostki samorządu terytorialnego (gminy) mogły starać się o wsparcie od 35 tys. zł do 165 tys. zł. Pula środków wynosiła ponad 180 mln zł, a kryterium dofinansowania była liczba rodzin wielodzietnych mieszkających na terenie danej gminy i korzystających z gminnego wsparcia. Program kierowany był głównie do rodzin ubogich z co najmniej trojgiem dzieci. Dofinansowanie dotyczyło zakupu zarówno komputerów, laptopów, ale także oprogramowania, ubezpieczenia sprzętu, mobilnego dostępu do Internetu lub innych uzasadnionych wydatków związanych z realizacją zdalnej nauki.

Łączna wartość wydatkowanych środków na oba programy to 367 mln zł, za które zakupiono/ zrefundowano zakup ponad 137 tys. sztuk sprzętu.

23 października 2020 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie realizacji kolejnej edycji programu „Aktywna tablica” na lata 2020-2024. Ze względu na szacowany zakres wyposażenia szkół, zróżnicowane potrzeby uczniów i nauczycieli w zakresie korzystania ze sprzętu, pomocy dydaktycznych i narzędzi do terapii, nastąpiła przebudowa programu w stosunku do poprzedniej edycji programu na lata 2017-2019, m.in. zostały określone inne progi wsparcia finansowego dla szkół, w których kształcą się uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniowie niewidomi oraz uczniowie z niepełnosprawnościami.

Wsparciem finansowym z nowej edycji programu na lata 2020–2024 zostaną objęte:

- a) 2670 szkoły podstawowe, które nie otrzymały wsparcia finansowego w poprzedniej edycji programu na lata 2017–2019;
- b) 5870 szkół ponadpodstawowych;
- c) 267 szkół kształcących uczniów niewidomych;
- d) 11 specjalnych ośrodków szkolno–wychowawczych;
- e) 4530 szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami²⁰,

przy założeniu, że:

- każda szkoła podstawowa i ponadpodstawowa lub szkoła za granicą może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego w wysokości nie wyższej niż 14 tys. zł;
- każda szkoła podstawowa kształcąca uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami, może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego w wysokości nie wyższej niż 35 tys. zł;
- każda szkoła podstawowa kształcąca uczniów niewidomych może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego w wysokości nie wyższej niż 35 tys. zł;

²⁰ Zakłada się, że wsparciem finansowym z Programu zostanie objętych około 1/3 wszystkich szkół podstawowych, w których odbywa się kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

- każdy specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego na zakup drukarki w wysokości nie wyższej niż 100 tys. zł.

W 2020 r. możliwy był zakup laptopów wraz ze sprzętem umożliwiającym przetwarzanie dźwięku i głosu, albo: tablic multimedialnych, monitorów dotykowych, projektorów. Kwota uruchomiona z budżetu państwa na wsparcie organów w 2020 roku wyniosła ponad 34,9 mln zł (dokładne dane będą zaznane w połowie 2021 r.).

Ponadto, na mocy podpisanego z Ministerstwem Edukacji Narodowej porozumienia, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy przekazała do 2400 szkół zestawy Szkolnych Pakietów Multimedialnych składających się w jednym zestawie z: 25 tabletów wraz z etui, klawiaturami oraz rysikami, jak również usługą mobilnego dostępu do sieci internet, świadczoną do końca roku szkolnego 2020/2021. W ramach tego działania szkoły otrzymały 60 tys. tabletów. Część tych pakietów (520) była w dyspozycji Ministerstwa Edukacji Narodowej, które za pośrednictwem NASK przekazało je przede wszystkim szkołom, które do 9 listopada 2020 r. pracowały zdalnie. Warunkiem koniecznym dla dostarczenia szkole Szkolnego Pakietu Multimedialnego było uprzednie podpisanie przez szkołę z NASK-PIB umowy o świadczenie publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych w ramach Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej. W przypadku braku podpisania przez szkołę ww. umowy, dostarczenie zestawu nie było możliwe dla tej szkoły. Dostawy realizowano sukcesywnie do 15 grudnia 2020 r.

Mając na uwadze, że wielu nauczycieli w okresie ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty zdecydowało się na pracę zdalną z wykorzystaniem własnego sprzętu, Internetu bądź też uzupełniło sprzęt zapewniony przez pracodawcę o inny przydatny do nauki zdalnej, Rząd postanowił o udzieleniu wsparcia finansowego nauczycielom, którzy w okresie od 1 września do 7 grudnia 2020 r. zakupili sprzęt lub oprogramowanie, przydatne w prowadzeniu zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć. Jednorazowe dofinansowanie w wysokości nie wyższej niż 500 zł przysługiwało również w przypadku zakupu usługi dostępu do Internetu oraz sprzętu lub oprogramowania umożliwiającego korzystanie z tej usługi. Kwestię powyższego dofinansowania regulują przepisy § 10b - § 10d przywołanego wcześniej rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, które zostały dodane rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 18 listopada 2020 r.²¹

²¹ rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 18 listopada 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. poz. 2047)

W związku z wprowadzeniem jednorazowego dofinansowania nauczycieli z przeznaczeniem na zakup usługi dostępu do Internetu, sprzętu przydatnego w prowadzeniu zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć, kwota części oświatowej subwencji ogólnej została zwiększona o kwotę 270.815.261 zł. Dodatkowa kwota części oświatowej subwencji ogólnej, po odliczeniu 0,4 % rezerwy, w wysokości 269.732.000 zł, podzielona została między poszczególne jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, w tym miasta na prawach powiatu i samorządy województw) z przeznaczeniem dla 539.464 nauczycieli.

Na wypłatę jednorazowego dofinansowania zakupu sprzętu lub oprogramowania dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach prowadzonych i rejestrowanych przez organy administracji rządowej, uruchomiono środki w wysokości 6.573.500 zł z rezerwy celowej budżetu państwa na 2020 r. poz. 73 – Przeciwdziałanie COVID-19. Łącznie środki na dofinansowanie w ramach działania zostały przeznaczone dla 552 611 nauczycieli.

W ramach projektu pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie pandemii COVID-19” Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej - za pośrednictwem wojewodów - udostępniło 130 mln zł na wsparcie m.in. domów dziecka i rodzin zastępczych w zakupie sprzętu komputerowego i usług dostępu do internetu; zaplanowano zakup ponad 37,5 tys. komputerów z oprogramowaniem oraz ponad 900 sztuk oprogramowania dla dzieci z niepełnosprawnościami; do 16 listopada zakupiono 19 468 sztuk sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem oraz 7 416 sztuk sprzętu multimedialnego.

W odniesieniu do zapewnienia szkołom materiałów dydaktycznych niezbędnych do realizacji procesu kształcenia na odległość, w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 20 marca br. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 określono, że zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość mogą być realizowane w szczególności:

- 1) z wykorzystaniem:
 - a) materiałów i funkcjonalności Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania pod adresem www.epodreczniki.pl,
 - b) materiałów dostępnych na stronach internetowych urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, stronach internetowych jednostek podległych temu ministrowi lub przez niego nadzorowanych, w tym na stronach internetowych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych,
 - c) materiałów prezentowanych w programach publicznej telewizji i radiofonii,

- d) innych niż wymienione w lit. a-c materiałów wskazanych przez nauczyciela;
- 2) przez podejmowanie przez ucznia aktywności określonych przez nauczyciela, potwierdzających zapoznanie się ze wskazanym materiałem i dających podstawę do oceny pracy ucznia;
- 3) z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej zapewniających wymianę informacji między nauczycielem, uczniem lub rodzicem;
- 4) przez informowanie rodziców o dostępnych materiałach i możliwych formach ich realizacji przez dziecko lub ucznia w domu.

Katalog polecanych w rozporządzeniu zasobów nie jest zamknięty, jest jedynie propozycją, z której mogą skorzystać nauczyciele. Ministerstwo Edukacji i Nauki nie narzuca konkretnych narzędzi, pozostawiając dowolność w wyborze odpowiedniej platformy, aplikacji, strony internetowej itp., co wynika z §1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, w którym zapisano, że dyrektor jednostki systemu oświaty odpowiada za organizację realizacji zadań tej jednostki z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zadań, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 30b ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Oznacza to, że o wykorzystaniu danego narzędzia decyduje nauczyciel w porozumieniu z dyrektorem szkoły.

Warto podkreślić, że proces kształcenia na odległość jest wspierany przez publiczne narzędzie informatyczne udostępnione przez Ministra Edukacji i Nauki - Zintegrowaną Platformę Edukacyjną. Zasady korzystania ze Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (ZPE) zostały uregulowane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Od 2021 roku podstawą prawną funkcjonowania platformy jest ustawa – Prawo oświatowe, zmieniona na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (art. 4 i art. 9), uchwalonej na 21 posiedzeniu przez Sejm RP.

Zintegrowana Platforma Edukacyjna została uruchomiona w lutym 2019 r. pod adresem www.epodreczniki.pl i jest bezpiecznym środowiskiem umożliwiającym realizację procesu nauczania przy wykorzystaniu technik kształcenia na odległość. Uczniowie i nauczyciele mogą korzystać z niej bezpłatnie. Platforma zawiera zasoby do kształcenia ogólnego na wszystkich etapach edukacyjnych oraz do kształcenia zawodowego. Materiały są tworzone z uwzględnieniem standardów dostępności WCAG, dzięki czemu mogą z nich korzystać uczniowie ze specjalnymi potrzebami

edukacyjnymi. Ponadto, oprócz funkcji repozytorium materiałów dydaktycznych, platforma posiada także edytor treści umożliwiające tworzenie własnych materiałów oraz mechanizmy umożliwiające komunikację pomiędzy uczniami i nauczycielami.

Ponadto realizowany jest program Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE) dający szkołom z całej Polski dostęp do szybkiego, bezpłatnego i bezpiecznego internetu. Jest odpowiedzią na wyzwania współczesnej edukacji – kształtującej kompetencje cyfrowe i otwartej na nowoczesne technologie. Program został zaprojektowany na mocy Ustawy o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej²² i jest realizowany od 2017 r. Operatorem projektu jest Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy. W 2016 roku, w Polsce, na ponad 30 tys. szkół, bez dostępu do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s pozostawało ok 25 tys. z nich. Aktualnie, dzięki realizacji projektu OSE, z internetu o takich parametrach będzie mogło już korzystać blisko 20 tys. szkół. Jednym z narzędzi wsparcia jest także portal e-learningowy OSE IT Szkoła z materiałami umożliwiającymi samodzielną naukę w dowolnym miejscu i czasie. Użytkownicy w różnym wieku znajdują na OSE IT Szkole zasoby edukacyjne, wśród których jest blisko 200 kursów e-learningowych – z zakresu m.in. cyberbezpieczeństwa, programowania czy edukacji medialnej – publikacje oraz inspirujące scenariusze lekcji. Dzięki platformie zarówno uczniowie, nauczyciele, jak i inni użytkownicy sieci mogą bezpłatnie poszerzać swoją wiedzę oraz utrwalać wcześniej nabyte umiejętności. Dane na koniec grudnia 2020 r. prezentują się następująco:

- liczba zgłoszonych szkół do OSE: 20 424
- liczba zawartych umów przez szkoły: 19 420
- szkoły, gdzie zainstalowano sprzęt OSE: 17 629
- szkoły, gdzie zainstalowano sprzęt OSE i uruchomiono usługi OSE: 16 186.

Natomiast zgodnie z art. 18 pkt 2. ustawy o OSE, organ prowadzący szkołę zapewnia tej szkole szerokopasmowy dostęp do Internetu o symetrycznej przepustowości co najmniej 100 Mb/s najpóźniej od 1 stycznia 2021 r.

Kolejne działania mające na celu informatyzację szkół i placówek oświatowych będą realizowane sukcesywnie, w ramach dostępnych środków finansowych.

Z poważaniem

Z upoważnienia
MINISTRA EDUKACJI I NAUKI

Tomasz Rzymkowski
Sekretarz Stanu
/ – podpisany cyfrowo/

²² Dz. U. z 2020 r. poz. 1334, z 2021 r. poz. 4.